

БУРОВА

Ольга Борисівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту ЗЕД, Приватний вищий навчальний заклад "Український гуманітарний інститут", м. Буча, Київська обл.

УДК 338.48

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

RURAL GREEN TOURISM AS ONE OF THE WAYS TO IMPROVE THE LEVEL OF LIVING OF THE POPULATION (ON THE EXAMPLE OF KHERSON REGION)

У статті досліджуються теоретичні та прикладні аспекти розвитку сільського зеленого туризму як форми малого бізнесу в Україні. Розкрито його сутність та організаційні форми. Зазначені унікальні можливості розвитку сільського туризму в Херсонській області. Виявлено низка проблем його розвитку та запропоновані заходи щодо їх вирішення на місцевому рівні.

В статье исследуются теоретические и прикладные аспекты развития сельского зеленого туризма как формы малого бизнеса в Украине. Раскрыта его сущность и организационные формы. Указаны уникальные возможности развития сельского туризма в Херсонской области. Выявлено ряд проблем его развития и предложены меры по их решению на местном уровне.

The article examines the theoretical and applied aspects of development of rural green tourism as a form of small business in Ukraine. Reveals its essence and organizational forms. Specify a unique opportunity for the development of rural tourism in the Kherson region. Identified problems of development in the region and proposed measures to address them at the local level.

Ключові слова: сільський туризм, агротуризм, екотуризм, сільські території, рівень життя населення

Ключевые слова: сельский туризм, агротуризм, экотуризм, сельские территории, уровень жизни населения

Keywords: rural tourism, agrotourism, ecotourism, rural areas, the level of living of the population

ВСТУП

Провідним завданням сільського туризму є створення умов для покращення рівня життя сільської громади та кожної родини. Збільшення потоку туристів, спонукатиме розвиток малого підприємництва та приватної ініціативи, розбудову інфраструктури села (доріг, транспорту, засобів зв'язку, місць для відпочинку та розваг тощо), активізуватиме діяльність громади у відродженні та збереженні культурної спадщини Херсонщини. На наш погляд, коли буде вирішена проблема виробництва такого туристичного продукту, який здатний задовольнити найвибагливішого туриста, то підніметься престиж сільської громади як місця постійного проживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питаннями розвитку малого бізнесу на селі, зайнятості населення, підвищенням рівня його життя приділяється багато уваги. В своїх працях вчені О.А. Бугуцький, Г.І. Купалова, М.П. Мальська, І.В. Прокопа, Л.О. Шепотько, В.В. Юрчишин та інші розкрили низку практичних питань стосовно теми дослідження. Проте, зважаючи на трансформацій-

ність таких категорій як зайнятість, рівень та якість життя населення, висвітлення їх та подальше вивчення залишається актуальним.

МЕТА РОБОТИ

Розкрити особливості, перспективи та виявити проблеми розвитку сільського туризму в регіоні, запропонувати основні напрями їх вирішення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Протягом останнього десятиліття на Херсонщині, як і в Україні в цілому, формується розуміння сільського зеленого туризму як форми відпочинку міського населення в селі з широкими можливостями використання природно-ресурсного, економічного, соціального та культурно-духовного потенціалу. Дуже часто такі поняття, як «сільський туризм», «зелений туризм», «агротуризм», «екотуризм» вживають як синоніми. Проте між ними існує різниця, адже за змістовним наповненням поняття «сільський туризм» значно ширше за «агротуризм» та «екотуризм», які є лише його організаційними формами (рис. 1).

Рис. 1. Організаційні форми сільського туризму [2]

При цьому, агротуризм має дещо спільне з екотуризмом, а саме відповідає критеріям екологічності, тобто сприяє охороні природи, збереженню природних пам'яток тощо. Агротуризм має й іншу мету - він пропонує перебування в аграрному підприємстві, агрооселі і вивчення сільського життя, або просто відпочинок у

мальовничій місцевості, тоді як екотуризм зосереджений на активному вивченні природи і, найчастіше, активних подорожах.

Найголовнішими перевагами цих видів туризму є відпочинок у селі, споживання екологічно чистої продукції, ознайомлення з місцевими традиціями та культурою (табл.1).

Таблиця 1

Головні принади сільського, аграрного та екологічного туризму [1, с. 15]

Сільський зелений туризм	Агротуризм	Екотуризм
- сільський спосіб життя	- сільськогосподарські заняття	- цінності природного середовища
- природне середовище	- споживання екологічно чистих продуктів харчування	- етнографічні об'єкти «зелені школи»
- місцева культура	- участь у сільськогосподарських роботах	- активні туристичні заняття без шкоди для довкілля
- традиційна архітектура	- догляд за тваринами	
- участь у місцевих культурних подіях		

При цьому підкреслимо, що сільський та агротуризм взаємодоповнюють один одного, але й можуть розвиватися окремо. Агротуристичною діяльністю займаються насамперед фермерські господарства та агрооселі. В Херсонській області в 2014 р. із загальної кількості 2428 фермерських господарств лише 20,0 % можуть надавати послуги аграрного туризму. Сезон відпочинку – травень-вересень, в т. ч. високий сезон – червень-серпень. Середній прибуток фермерських господарств від агротуризму складає близько 30 тис. грн. в рік.

Агрооселі, поряд з іншими видами діяльності, також надають послуги аграрного туризму. Близько 25,0 % домогосподарств приморських поселень займається поставкою продуктів як для організованих, так і для неорганізованих туристів. Від реалізації кулінарної продукції виручка досягає 100,0–800,0 грн. на добу. Загальну кількість агроосель, які надають агротуристичні послуги, визначити досить важко, оскільки більшість з них не декларує свою діяльність.

Доповнюючи, слід відмітити, що для розвитку сільського зеленого туризму Херсонщина має всі підстави, тобто наявний ресурсний потенціал сільських територій. Вона характеризується унікальним для степової зони комплексом природно-кліматичних умов і наявністю рекреаційного потенціалу. Клімат, просторі піщані пляжі (протяжність морських пляжів перевищує 200 км), наявність лікувальних грязей, термальних джерел сприяють розвитку рекреаційної діяльності різного напрямку. В організації відпочинку, зокрема дитячого,

особлива роль належить водним об'єктам. Можливість займатися різноманітними видами спорту, рибалкою, мікрокліматичний комфорт (наявність півроку теплих сонячних днів), естетична дія берегових мальовничих ландшафтів – все це сприяє тому, що водойми цілком можна вважати природними оздоровницями.

В Херсонській області сформувався досить значний санаторно-курортний комплекс, що нараховує 229 курортно-рекреаційних закладів ємністю 34,1 тис. ліжок (Генічеський район - 84, Голопристанський – 53, Скадовський – 53, Каланчацький – 26 та ін.) [5, с. 448].

На площі 360 га Арабатської Стрілки формується єдиний в Європі сучасний медичний комплекс - "InterMedikalEkoCity", який буде приймати на лікування, реабілітацію та оздоровлення близько 1000 пацієнтів щорічно. Передбачена наявність персоналу центра - 7,2 тис. осіб, а крім оздоровчих та лікувальних закладів, увійде до складу ще й медичний коледж. Основною його направленістю буде лікування дітей, хворих на церебральний параліч. Даний проект внесено до стратегічно важливих у Херсонській області.

Відзначимо, що територією області проходять більше 20 туристичних, а також прокладено безліч пішохідних маршрутів. Регіон має численні об'єкти туризму, основні з них - в містах Херсон, Генічеськ, Скадовськ, заповіднику Асканія Нова. Можна відвідати острови Джарилгач і Бірючий, подорожувати Тендрівською, Джарилгачською та Ягорлицькою затоками, Кінбурнською косою. Для

туристів бюро подорожей і екскурсій з 2013 р. пропонує різноманітну екскурсійну програму, яка проводиться по біосферних заповідниках всесвітнього значення «Чорноморський» і «Асканія-Нова» ім. Ф. Фальц-Фейна, по дорогах автораллі «Чумацький шлях», туристичним маршрутам, таким як «Херсон – місто двох віків», «Замки Трубецьких», «Винна карта Херсонщини», «Олешківська Січ», «Оазис в степу» та інші. Щорічно можна відвідати відомі міжнародні фестивалі «Таврійські ігри» (м. Каховка) і «Чорноморські ігри» (м. Скадовськ) [3, с. 14].

Слід відмітити, що біосферний заповідник «Асканія-Нова» Чаплинського району Херсонської області - це єдина в Європі ділянка первозданного степу, яка простягається на 11 тисяч гектар. Екзотична флора і фауна заповідника представлена 3800 видами, з них більше 117 - зникаючі. Багато років тому він заслужив славу «перлини» степового краю на півдні України. У 2008 р. він став переможцем акції «Сім природних чудес України», а в 2009 р. - представляв Україну у Всесвітньому конкурсі «Сім нових чудес природи» [5, с. 449].

Унікальне творіння природи Коса Арабатська Стрілка є екологічно чистою зоною тому, що навколо немає жодного промислового підприємства. Вона - найдовша в Європі піщана коса - має довжину 80 км і ширину від 700 м до 8 км. У літній період вода навколо прогривається до 28 градусів, 90 % сезону - сонячні дні. Озеро-море Сиваш на заході Азовського моря славиться своїми цілющими чорними грязями, лікувальними розсолами, термальними джерелами. Вже як 10 років відремонтовані основні дороги, продовжується розбудова інфраструктури Арабатської коси, тобто створюються всі умови для відвідування її туристами.

Привертають увагу численні шедеври храмового мистецтва, які становлять скарбницю світової культури, в тому числі храми міста Херсону - Катерининський (місце поховання князя Г. Потьомкіна), Успенський, Свято-Духовський собори, Церков Різдва Пресвятої Богородиці, Святої Олександри, Грецька Церков та інші.

В контексті цього, сільський зелений туризм справляє позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини. Проявляючи інтерес до цих надбань народної культури, нерідко саме жителі міст, які відпочивають у селі, розкривають місцевим жителям справжню цінність культурних пам'яток і таким чином допомагають їх збереженню.

Водночас виявлені проблеми розвитку сільського туризму, серед яких основними є: обмеженість і нерівність доступу власників до ресурсів (землі, приміщень, кредитів); складність залучення фінансових ресурсів та інвестицій, відсутність довгострокового кредитування, нерозвиненість небанківського сектору фінансових послуг; малоефективна політика державного фінансування і кредитування цієї сфери, брак стартового капіталу й обігових коштів; складна система оподаткування, значний податковий тиск; значна тінізація економіки;

недостатній інформаційно-рекламний супровід туристичної діяльності на внутрішньому й, особливо, зовнішньому ринках; неефективність існуючої інфраструктури підтримки сільського туризму.

Відсутні також науково обґрунтовані рекомендації щодо раціонального використання природних територій курортів, їх моніторингу та прогнозування розвитку; низька ефективність діючих механізмів заохочення до будівництва і реконструкції агроосель, сільських садіб зеленого туризму; недостатність зусиль органів державної і місцевої влади щодо пошуку платоспроможних інвесторів, неузгодженість дій адміністративних підрозділів і бюрократичні перепони в процесі затвердження проектів, виділення земельних ділянок, будівництва об'єктів сільського туризму, дозвілля і розваг, інфраструктури з обслуговування рекреаційної діяльності тощо.

ВИСНОВКИ

Таким чином, першочерговими організаційно-економічними та соціальними заходами в цьому напрямі є створення сприятливих умов для ефективного використання ресурсного потенціалу в сфері сільського, аграрного та екологічного туризму, підвищення міжнародного іміджу, зростання обсягу інвестицій у реконструкцію пам'яток історії і культури та об'єкти туристичної інфраструктури, поліпшення якості та забезпечення конкурентоздатності туристичних пропозицій на світовому туристичному ринку, за рахунок цього очікується підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, створення нових робочих місць та підвищення доходів селян, збільшення обсягів фінансування у розвиток соціальної інфраструктури села, якісне та кількісне покращення соціальних послуг на сільській території регіону, істотне збільшення надходжень від туризму до обласного та місцевих бюджетів. Така діяльність буде сприяти соціально-економічному розвитку сільських територій в цілому, зокрема диверсифікації сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. Інформаційні матеріали з питань розвитку сільського зеленого туризму (поради сільському населенню) / [упоряд. В. Васильєв, М. Осипова]. – К.: ООСДС “Центр розвитку та правової підтримки села”, 2008. – 52 с.
2. Пінчук Т.А. Агротуризм як форма підприємництва у сільській місцевості. [Електронний ресурс]. / Т.А. Пінчук. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/.../17.htm.
3. Путешествие по Херсонщине: Энциклопедия-путеводитель / [Заг. ред. О. Алеферко]. – Херсон: Наддніпряночка, 2008. – 300 с.
4. Сільський зелений туризм – пріоритетна сфера розвитку туризму у період економічної кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uzhgorod.net.ua/news/34499>.
5. Статистичний щорічник Херсонської області за 2014 р. / Головне управління статистики у Херсонській області [За ред. В.А. Вознюка]. – Херсон, 2015. – 518 с.